

▶ **זוויות ראייה ומה "שכלוא ביניהן"**

בדיון וקבלת החלטות בבקשה לאישור התאמות בדרכי היבחנות במל"ל- מערך "מלקויות למידה"

מרצה: לילי טלדן- ממונה על מערך האבחון וההתאמות באגף לקויות למידה, שפ"י

**כנס "מלקויות למידה" איתור, התערבות ואבחון
אגף לקויות למידה וקשב, שפ"י
31.10.19**

נגזרות מתוך התכנית מ"לקויות ללמידה" השלכותיהן על תהליכים בבית הספר ומערך מל"ל

מדיניות אגף לקויות למידה וקשב, שפ"י בתכנית מ"לקויות ללמידה" עוסקת במעבר מאיתור, להתערבות וטיפול בתלמידים שלגביהם מתעורר חשד ללקות למידה, המתייחסים לתחומי החוזק והכשל של התלמיד.

הקפדה על תהליכי תיעוד עקביים לאורך התהליך התלת שנתי, שופכת אור ומידע על הערכת תפקודו של התלמיד שאין שני ודומה להם.

תיעוד זה המציג תגובה להתערבות המצביעה על ידע שלא בא לידי ביטוי הוא תנאי להמלצה לאבחון וביחד עם תוצאות האבחון מהווים שני תנאים לדיון בבקשה לאישור התאמות בדרכי היבחנות.

מדיניות ההתאמות לילדים ולצעירים עם לקויות למידה – 7.5.18

סקירה עולמית

- ▶ פרופ' מלכה מרגלית
- ▶ ביה"ס למדעי ההתנהגות- המרכז האקדמי פרס, רחובות.
- ▶ פרופסור אמריטוס- אוניברסיטת תל אביב

▶ לעיון בסקירה המלאה:

[http://meyda.education.gov.il/files/shefi/liikoheylemida/Skira_mediniut](http://meyda.education.gov.il/files/shefi/liikoheylemida/Skira_mediniut_hathamot.pdf)

[hathamot.pdf](http://meyda.education.gov.il/files/shefi/liikoheylemida/Skira_mediniut_hathamot.pdf)

סיכון נזירות-קוגניטיבי ללקות משנית

- ▶ פיתוח כישורים והשגת כשירות (למשל קריאה וכתיבה) מחייבים אימון חוזר, המקנה יכולות של ביצוע אוטומאטי וללא מאמץ.
- ▶ תלמידים עם לקויות למידה זקוקים למספר אימונים רב יותר מהתלמידים ללא הקשיים, ובאופן פאראדוכסאלי תהיינה להם פחות הזדמנויות לאימון, בעקבות התאמות של הקראה או הכתבה. הפגיעה אינה רק בקצב קריאה אלא גם בהבנה.
- ▶ ההתאמות מגבירות את הפערים בין תלמידים עם לקויות למידה לבין בני גילם שרכשו קריאה שוטפת ואוטומאטית המאפשרת הבנה.

היחס להתאמות מיוחדות

- ▶ קיים יחס מסתייג, מצמצם וזהיר לתנאי בחינה מיוחדים עבור תלמידים עם לקות מגבילה ברמות גבוהות, בשל החשש לתקיפות המבחנים:
- ▶ א. בחינות בעל פה - נמצאו רק ב – 3 מדינות, עבור מקרים מאוד מיוחדים עם צרכים גבוהים מאוד לתמיכה.
- ▶ ב. בחינות מתואמות – נמצא בארה"ב וקנדה, עבור תלמידים עם מוגבלות קשה, תוך הדגשה של הגבלות משמעותיות והסתייגויות (בארה"ב למשל הוגבל ל – 1% החל משנת 2017).

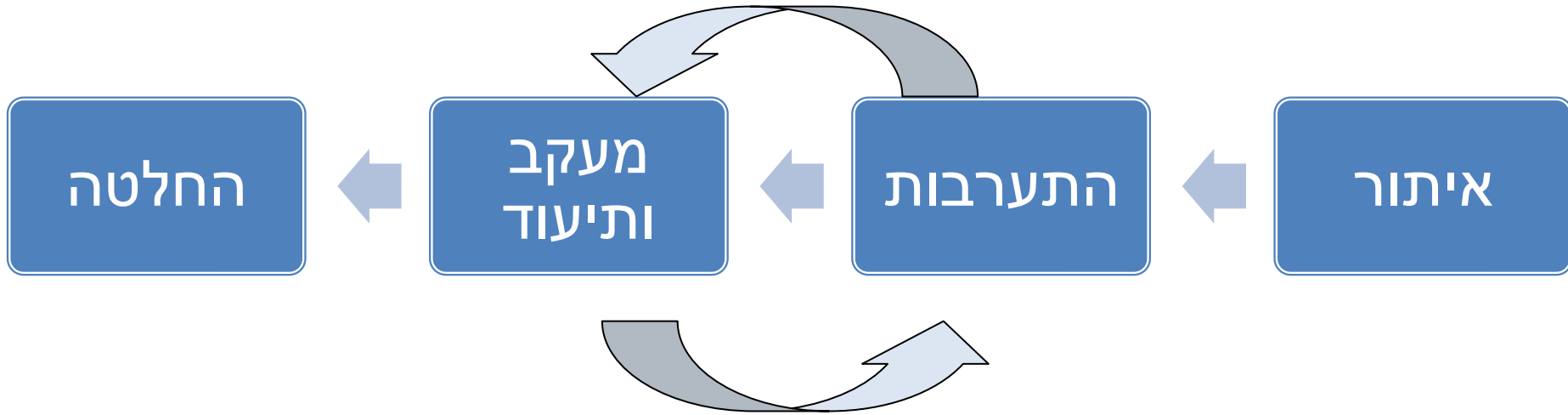
שלושה עקרונות חשובים:

□ **רמת תפקוד התלמיד- קביעת רמת התפקוד** נדרשת וחיונית ביותר על מנת להפריך את המיתוס שכל תלמיד עם לקות למידה זקוק להתאמות בדרכי הבחנות.

□ **שוויון בין התלמידים-** בית הספר הוא של כל התלמידים ולכן חלה חובה להתייחס לכל תלמידיו באשר לשוויון ביניהם. על המורה למצוא את הדרך להקנות לתלמידיו את המיומנות הנדרשת ולכן חלה עליו החובה להכיר את תלמידיו, לאסוף מידע, להתערב בהתאם ולבדוק את יעילות ההתערבות. על מנת שהמורים יגלו מסוגלות, יש לדאוג למתווה לפיתוח מקצועי המכשיר את הצוות החינוכי.

□ **הבחנה בין נזק לתועלת-** חשוב לערוך הבחנה בין שימוש בהתאמות בדרכי הבחנות כשלב אחרון ברצף לעומת וויתור על למידה שוטפת ועל הקניית מיומנויות במקרים של קושי

מידע מתועד בתיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה) בתכנית מ"לקויות ללמידה" מבוסס על:

**שאלה מרכזית: מה ניתן ללמוד על רמת
התפקוד של התלמיד**

פרופיל

מהאבחון

נתונים גולמיים, נורמות,
התרשמות במהלך האבחון

מבדק משווה

צמצום פערים

מתבסס על מידע
מתהליך תלת שנתי
וממצאי האבחון

פרופיל תלמיד

מבית הספר

עדויות ונתונים

אובייקטיביים הקשורים
לתפקוד האקדמי

ההתאמה?

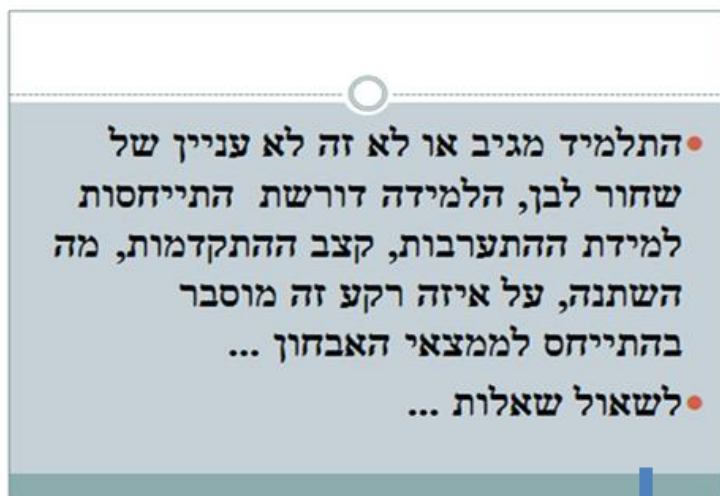
הלימה? אי

הלימה? סתירות?

מקורן? נדרש

מידע נוסף? - בית

ספר, אבחון...

שאלות מסייעות כמו:

מה משותף בחוות דעת של המורים?

האם ישנה תמימות דעים לגבי הבקשה בין מורי התלמיד?

האם המידע העולה מתוצרי התלמיד, חוות דעת המורים וממצאי האבחון בהלימה?

מה כן? מה לא?

ממה נובע הפער?

השלכה של מוקדי הדרה

האם האבחון הצביע על לקות ספציפית?

האם תחומי החוזק יכולים לפצות?

האם נמצאה הפרעת למידה? מה מקור הכשל?

האם רמת הידע של התלמיד ברמה הנדרשת?

מהם הסברים לפערים בהישגים?

אם יש סתירה, כיצד מיישבים אותה?

תגובה להתערבות- הצלחה? הסבר לכך, למה זה נראה כך? כיצד נסביר את הצלחת

ההתערבות במקום מסוים לעומת אי הצלחה במקום אחר

ועוד....

מעבר לעיון במטלות בהן נצפה קושי, חשוב לעיין גם במטלות בהן התלמיד מצליח

וללמוד על כוחותיו

ממצאים מסייעים

תעודות התלמיד- ממצאים כמו:

- ▶ השוואה בין תעודות בכיתה ו'-ז' - ח' – מהו הפרופיל המסתמן?
- ▶ הערות כלליות.
- ▶ דליית מידע מכל מקצוע, מילולי ומספרי
- ▶ התמודדות עם מקצועות שפה (לשון, אנגלית, ערבית)
- ▶ השוואה בין מקצועות רבי מלל
- ▶ השוואה בין מקצועות רבי מלל למקצועות מדעיים
- ▶ הערכה כללית של המחנך.
- ▶ תפקוד תלמידאי
- ▶ היעדרויות/ביקור סדיר
- ▶ ועוד...

עברית – שפה קשה?

למידה מחוות דעת על מקצוע העברית- (הבעה, הבנה ולשון) כמו:

- ▶ תחביר
- ▶ תקינות לשונית
- ▶ קושי ברכישת מיומנויות יסוד? יכולות?
- ▶ מה ניתן ללמוד על החלק הנרכש ע"י תרגול?
- ▶ מה ניתן ללמוד על הבנת הנקרא?
- ▶ מה ניתן ללמוד על ההבעה בכתב?
- ▶ האם יש פערים? מה מקורם?
- ▶ קשיים בהבנת הנקרא? – מה הסיבה? איך זה בא לידי ביטוי במקצועות רבי מלל?
- ▶ רכישת שפה זרה?
- ▶ ועוד...

ממצאים מסייעים

קשב וריכוז- הצלבה ודליית מידע, כמו:

- ▶ מתמטיקה- מה ניתן ללמוד מתפקודו במקצוע זה?
- ▶ מבחנים – תוצרי התלמיד- איך נראה התוצר הכתוב באופן כללי? ארגון, כתיבה, סדר, רווח, ניצול הדף, מחיקות, השמטה, תחביר, שגיאות, הבנה, הלימה, הבחנה בין עיקר לטפל, שפה כתובה, דבורה, זיכרון, קישקוש, אורך התשובה, הבדל בין תשובות...)
- ▶ מבנה התשובה- סדר כרונולוגי, חזרתיות, לכידות, קפיצות...
- ▶ זיכרון- פעיל, שמיעתי, חזותי.
- ▶ מיזוג- המטלה דורשת גם התמקדות וריכוז.
- ▶ זכירת ספרות בוכסלר
- ▶ ועוד...

הערכה ודרוג סולמי (1-4) לאורך הלימודים

בחט"ב

פעמיים בשנה מתבצע דירוג על ידי הצוות הבית ספרי
באופן הבא:

כיצד היית מדרג את קשייו של התלמיד:

1 - נמצאו פערים חריגים ומשמעותיים במידה רבה מאוד המעלים חשד מוצק כי ללא מבחן עם התאמות התלמיד לא יצליח להביע את ידיעותיו	2- נמצאו פערים במידה בינונית המעלים חשד כי ללא מבחן עם התאמות התלמיד לא יצליח להביע את ידיעותיו	3- נמצאו פערים קלים ובמידה מועטה המצביעים על נחיצות ההתאמות על מנת שהתלמיד יביע את ידיעותיו	4- לא נמצאו פערים המעלים חשד כי התאמות בדרכי הבחנות הן המענה לאי הבעת הידע.
--	---	---	---

חשוב לעקוב אחר הדירוג ולערוך השוואה בין הממצאים בין מחצית למחצית ובין שנה לשנה

ממצאים מסייעים – אבחון, כמו:

דיסגרפיה

את הלקות הקשורה בביטוי בכתב ניתן לחלק למספר קטגוריות, כמו: הפרעות בשפה, הפרעות בתפיסה מרחבית, הפרעות בזיכרון, חוסר קשב וקושי מוטורי .

- ▶ דיסגרפיה המושפעת מההיבט הטכני:
- ▶ קשיים בתפיסה התנועתית: הנובעים מקשיי זיכרון הפוגעים בזיכרון התנועתי קינסטטי, קשיים באוטומטיזציה, קשיים בקשב, קשיים בתזמון
- ▶ קשיים בהתמצאות במרחב: בעיות בכיווניות, בתכנון וארגון מרחבי
- ▶ קשיים בתפיסה החזותית: הנובעים מקשיים ביכולת הבחנה חזותית, זיכרון לפרטים, זיכרון לרצף, דמות ורקע

- ▶ דיסגרפיה הקשורה להיבט הלשוני הבעתי
- ▶ קושי משמעותי באנליזה ובקידוד פונולוגי, תהליכי עיבוד שפתיים פגומים

▶ ועוד....

- ▶ הרחבה התחום באבחון תתבצע בהתאם להשערה ואימות תוך כדי אבחון ובמידת הצורך

ממצאים מסייעים – אבחון, כמו:

דיסלקציה

**כשעולה השערה בנוגע לדיסלקציה, האם היא חד משמעית או שעולות ספקות?
האם עיקר הממצאים הסתמכו על נתונים כמו:**

- ▶ עיבוד שמיעתי
- ▶ עיבוד שפתי
- ▶ עיבוד פונולוגי
- ▶ או
- ▶ עיבוד חזותי:
- ▶ או
- ▶ שניהם

- ▶ איפה נרחיב את הבדיקה? באחד מהמוקדים, מהו? מוקד נוסף? כיצד התקבלה ההחלטה?
- ▶ למשל: נצפו קשיים משמעותיים מאוד בכל מה שקשור באוטומטיזציה וזה אמור לפגוע בכל המיומנויות. איך לאמת? איך ליישב סתירות? ובכל זאת- מה עם יכולת הפיצוי?

- ▶ לעשות את ההבדל בין אבחנה מבדלת, לבדיקת רמת התפקוד והביצוע

דברים חשובים:

‣ הערכה המבוססת על בדיקה מקיפה של רמות התפקוד (אבחון ומידע חינוכי המתועד בתיק סמ"ל) ביצוע המבוסס על מרקם של עדויות.

‣ מעבר להפרעת למידה

‣ האבחון- מעבר לנורמות, מספק מידע גם על הערכה מעמיקה של כישורי למידה.

‣ העמקה- מעמיקים תחומים הנדרשים על פי רלוונטיות של הבדיקה והממצאים המוצגים

פניות עקב תת הישגים

- פניות עקב תת הישגים, השאלה אם תת ההישגיות- מקורה בהישגים המצופים או פער בין תפקודו המתאים ליכולותיו ולהישגיו של התלמיד בפועל.
- בירור מקור הכשל כמקור נויירולוגי (לקות למידה ספציפית) הגורמת להפרעת למידה
- מהן ההמלצות להתקדמות אקדמית?
- לגזור תהליכי פיצוי

מידע ותקפות, כמו:

- במערך מל"ל- המאבחן מעלה השערות ומחובתו לאמתן.
- לדלות מידע ולתקף תוך התייחסות למוקדי הקושי והחוזק של התלמיד.
- לבדוק את מקור הכשל ולשאול: מה באבחון תומך בכך ומה בחומר ביה"ס תומך בהשערה? מה מתקף את השערתך ומאמת זאת הן בחומר בית הספר והן באבחון.
- לחפש את מוקדי החוזק ולשאול האם יוכלו לפצות?
- ההיבט הוא לא על כמה התאמות בדרכי הבחנות מסייעות לתלמיד, אלא כמה מבחן ללא התאמות מונע ממנו לבטא ידע קיים.

עברנו מהמקום של המיתוסים:

- ▶ כל תלמיד עם קשיים מוגדר עם לקות למידה
- ▶ כל קושי שווה אבחון
- ▶ כל תלמיד עם לקות למידה זקוק להתאמות בדרכי הבחנות
- ▶
- ▶ לקות למידה- ככל שהיא חמורה מבחינת "מדדים", אם אין היא מפריעה ללמידה ולהעברת הידע הקיים- אין להצביע עליה כגורם להפרעת למידה.
- ▶

▶ זווית ראייה אחרת

- ▶ הנחלת המבט דרך זווית ראייה המקדמת את התלמיד:
- ▶

▶ לא כל לקות לאידיה נאמרת בהפרעת לאידיה

▶ לא כל לקות לאידיה יוצרת הפרעה בתפקוד האקדמי

תודה על ההקשבה!

חשיבה מושכלת
ומקצועית הרואה את
עתידינו של התלמיד